

Een cheque om van te leren

De opleidingscheques voor werknemers in cijfers

Sinds het in voege treden van het stelsel van de opleidingscheques voor werknemers zijn gegevens over de aanvragers beschikbaar voor twee volledige kalenderjaren: 2004 en 2005. In deze bijdrage schetsen we een profiel van de aanvragers van opleidingscheques in 2004 en 2005. Deze gegevens vergelijken we met de kenmerken van de totale populatie werknemers op basis van de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) 2004. Op die manier kunnen we de over- of ondervertegenwoordiging duiden van bepaalde sociaal-economische groepen bij de aanvragers van opleidingscheques.

Opleidingscheques voor werknemers

De opleidingscheques voor werknemers werden in het leven geroepen door het interprofessioneel akkoord 2003-2004 tussen de Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners. Vanuit de verzuchting om het levenslang en levensbreed leren aan te moedigen en de inzetbaarheid van werknemers op de arbeidsmarkt te verruimen, ambieerden de regering en de sociale partners om – in navolging van de reeds bestaande opleidingscheques voor ondernemingen – ook de werknemers een duwtje in de rug te geven op de opleidingsmarkt.

Sinds 1 september 2003 hebben werknemers uit de private en de publieke sector die wonen in het Vlaams of Brussels Hoofdstedelijk Gewest de mogelijkheid om bij de VDAB opleidingscheques aan te vragen voor het volgen van vorming. Voorwaarden zijn dat de opleiding gericht is op het verruimen van de brede inzetbaarheid van de werknemer op de arbeidsmarkt en gevolgd wordt bij een erkende opleidingsverstrekker. Met de cheque kunnen bovendien enkel de directe opleidings- en begeleidingskosten vergoed worden. De Vlaamse Gemeenschap

draagt in dat geval de helft van de totale kostprijs van de opleidingscheque bij terwijl de andere helft door de werknemer zelf bekostigd wordt. Op die manier kan een werknemer per kalenderjaar voor maximum 250 euro aan cheques kopen. De opleidingscheques voor werknemers zijn te onderscheiden van de opleidingscheques voor bedrijven/werkgevers. Beide soorten opleidingscheques kunnen voor eenzelfde opleiding niet gecumuleerd worden. De opleidingscheques voor werknemers kunnen enkel gebruikt worden voor opleidingen en begeleidingen die niet plaatsvinden in opdracht van de werkgever en die worden gevolgd buiten de normale werkuren.

Profiel van de aanvragers

De groep die we in dit artikel bestuderen en vergelijken met een referentiegroep, zijn de aanvragers van opleidingscheques. De cijfers geven het aantal klanten weer dat bij de VDAB opleidingscheques heeft aangevraagd. Deze gegevens werden uitgezuiverd voor annulaties. Het betreft hier enkel de uitgevoerde aanvragen: die aanvragen waarvoor de VDAB effectief cheques heeft afgeleverd.

In 2004 hebben 129 510 werknemers opleidingscheques aangevraagd (Tabel 1). Dit is 5,2% van alle werknemers in de publieke en private sector die wonen in het Vlaams of het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In 2005 is dit aantal reeds gestegen tot 145 988 werknemers, of 5,9% van alle werknemers die opleidingscheques kunnen aanvragen.

Het merendeel van de werknemers die in 2004 bij de VDAB opleidingscheques hebben aangevraagd (57,8%), zijn vrouwen (Figuur 1). Nochtans maken vrouwen met 45,0% een minderheid uit in het totaal aantal werknemers met een arbeidsovereenkomst en ambtenaren die woonachtig zijn in het Vlaams of Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ze zijn dus oververtegenwoordigd bij de aanvragers van

opleidingscheques in verhouding tot hun aandeel in de populatie die er aanspraak kan op maken.

0,9% van alle aanvragers van opleidingscheques was jonger dan 20 jaar (Figuur 2).¹ Dit komt min of meer overeen met hun (beperkte) aandeel in de populatie werknemers (1,1%). Bij de twintigers zien we wel een sterk verschil. In verhouding tot hun aandeel in

Tabel 1.

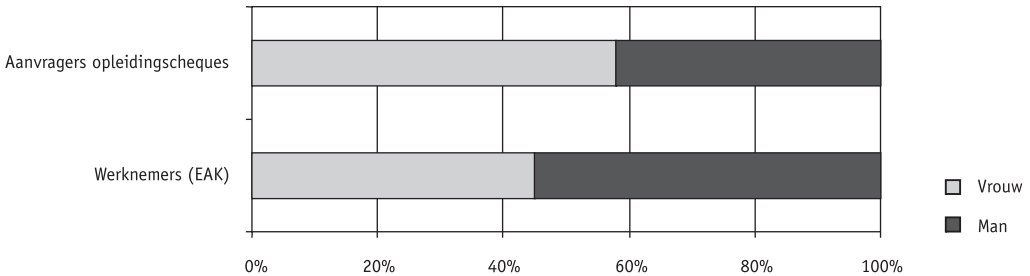
Aanvragers van opleidingscheques en totaal aantal werknemers in de publieke en private sector (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2004 en 2005)

	(n)	(%)
Aanvragers opleidingscheques 2004	129 510	5,2
Aanvragers opleidingscheques 2005	145 988	5,9
Werknemers (EAK) 2004	2 478 450	100

Bron: VDAB, NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

Figuur 1.

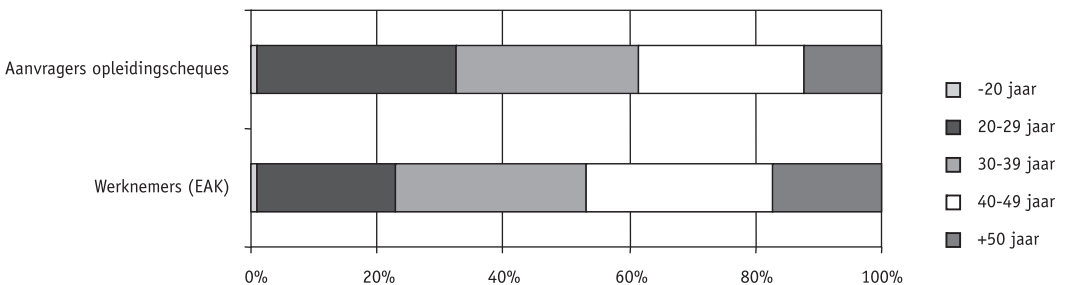
Aanvragers van opleidingscheques en totaal aantal werknemers in de publieke en private sector naar geslacht (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2004)

Bron: VDAB, NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

Figuur 2.

Aanvragers van opleidingscheques en totaal aantal werknemers in de publieke en private sector naar leeftijd (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2004)

Bron: VDAB, NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

de populatie (22,0%) vragen zij opvallend vaak opleidingscheques aan: een op de drie werknemers die in 2004 opleidingscheques hebben aangevraagd, is tussen 20 en 29 jaar oud (31,8%). De dertigers zijn bij de aanvragers van opleidingscheques (28,7%) ongeveer even sterk vertegenwoordigd als in de referentiegroep (30,1%). Vanaf de leeftijd van veertig jaar is er sprake van een ondervertegenwoordiging bij de aanvragers van opleidingscheques; in beperkte mate bij de 40-49-jarigen (26,3% bij de aanvragers van opleidingscheques tegenover 29,4% bij de werknemerspopulatie) en sterk uitgesproken bij de vijftigplussers: hun aandeel in de groep die opleidingscheques heeft aangevraagd bedraagt amper 12,3%, terwijl toch 17,4% van de Vlaamse en Brusselse werknemers ouder is dan 50. Een opvallende vaststelling is dat vrouwen op elke leeftijd oververtegenwoordigd zijn bij de aanvragers van opleidingscheques, maar het verschil is het grootst bij de vijftigplussers (niet in figuur).

De indeling in laag-, midden- en hogeschoolden werd gebaseerd op de International Standard Classification of Education (ISCED). Hierin worden de laaggeschoolden gedefinieerd als zij die maximaal een diploma lager secundair onderwijs behaalden (ISCED 1-2). De middengeschoolden bezitten maximaal een diploma hoger secundair onderwijs. Bij hen horen ook diegenen die een postsecundaire, niet-hogere opleiding vervulde (ISCED 3-4). De hogeschoolden worden tot slot gedefinieerd als de personen met een diploma hoger onderwijs. Zij hebben met andere woorden een oplei-

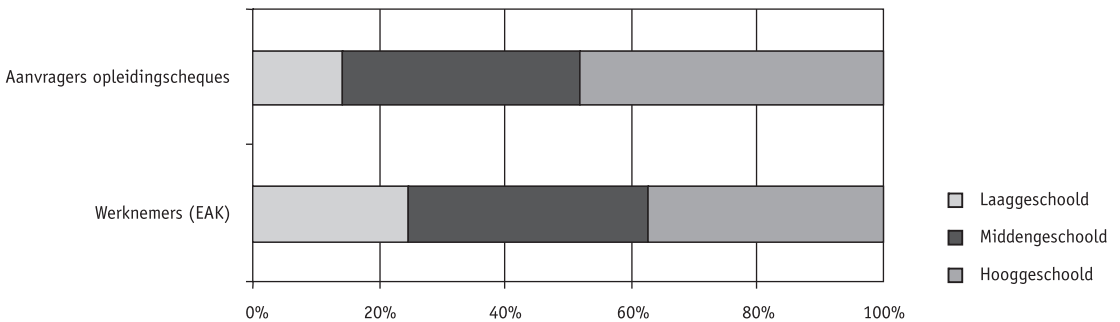
ding aan een hogeschool of aan een universiteit met succes afgerond. Ook de personen die een voortgezette opleiding volgden of doctorerden, worden als hogeschoolden beschouwd (ISCED 5-6).

Naar onderwijsniveau zijn er opvallende verschillen tussen de groep die opleidingscheques aanvraagt en de referentiegroep in het nadeel van laaggeschoolden en ten voordele van hogeschoolden (Figuur 3). Laaggeschoolde werknemers vragen met 14,2% opvallend minder opleidingscheques aan dan hun aandeel in de totale groep werknemers laat vermoeden (24,8%). Voor werknemers met een hoog opleidingsniveau geldt het omgekeerde: zij zijn sterk oververtegenwoordigd bij de aanvragers van opleidingscheques (48,3%) in verhouding tot hun aandeel in de populatie van werknemers (37,3%). Het aandeel van de middengeschoolden bij de aanvragers (37,4%) en in de totale werknemerspopulatie (37,9%) is ongeveer gelijk.

Een blik binnen de groep van de hogeschoolde werknemers leert dat de afgestudeerden uit het hoger onderwijs buiten de universiteit (HOBU) verantwoordelijk zijn voor de meer dan evenredige vertegenwoordiging van de hogeschoolden bij de aanvragers van opleidingscheques (niet in figuur). Werknemers met een universitair diploma zijn in verhouding tot hun aandeel in de werknemerspopulatie wel in evenredige mate aanwezig bij de aanvragers. Bij de middengeschoolden zijn de werknemers met een technische opleiding licht

Figuur 3.

Aanvragers van opleidingscheques en totaal aantal werknemers in de publieke en private sector naar onderwijsniveau (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2004)

Bron: VDAB, NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

oververtegenwoordigd bij de aanvragers, en dit ten koste van de middengeschoolden die afgestudeerd zijn in het algemeen secundair onderwijs. Een opvallend verschil tussen vrouwen en mannen is dat de oververtegenwoordiging van vrouwen (die trouwens binnen elk onderwijsniveau aanwezig is) stijgt met het onderwijsniveau. Het vrouwelijke overwicht bij de aanvragers van opleidingscheques is dus het grootst bij de hooggeschoolden.

Figuur 4 die de aanvragers van opleidingscheques weergeeft naar nationaliteit, spreekt boekdelen: Belgen zijn duidelijk oververtegenwoordigd (98,2%) in verhouding tot hun aandeel in de werkende bevolking (93,4%). Dit gaat ten koste van de Vlaamse en Brusselse werknemers die niet de Belgische nationaliteit bezitten. Andere EU-15-onderdanen maken slechts 1,2% uit van de aanvragers van opleidingscheques, terwijl hun aandeel in de referentiegroep van werknemers 4,5% bedraagt. Vooral niet-EU-15-werknemers komen bijna niet te pas in het verhaal van de opleidingscheques: amper 0,5% van de aanvragers heeft een nationaliteit van buiten EU-15, en dat terwijl deze groep 2,1% van de totale groep Vlaamse en Brusselse werknemers uitmaakt. Ook hier zijn vrouwen van alle nationaliteiten oververtegenwoordigd bij de werknemers die opleidingscheques aanvragen, maar hun aandeel is het grootst bij de Belgen, gevolgd door respectievelijk de EU-15-burgers en de niet-EU-15-burgers.

De data voor 2005 liggen volledig in dezelfde lijn als die van 2004. Het aantal aanvragers is in 2005 gestegen met 16 478 eenheden (of 12,7%) ten op-

zichte van 2004, maar deze stijging heeft de profielkenmerken niet gewijzigd. Mannen, ouderen, laaggeschoolden en niet-Belgen blijven even sterk ondervertegenwoordigd bij de aanvragers van opleidingscheques in 2005 als in 2004.

Evaluatie van de beschikbare data

De VDAB-data omtrent de aanvragers van opleidingscheques leveren bruikbare informatie op over leeftijd, onderwijsniveau, nationaliteit, etnische herkomst, provincie van de woonplaats en opleidingsintentie.

De data leveren voorlopig alleen informatie op over de opleidings*intentie* van de aanvragers en nog niet over de opleidingen die ze daadwerkelijk volgen. Dit zou in de toekomst wel mogelijk worden. Het zou ook interessant zijn om het beeld van de aanvragers van opleidingscheques te kunnen vervolledigen met gegevens over beroep, sector van tewerkstelling, ondernemingsgrootte, aantal gevolgde opleidingen en de reden voor deelname aan een opleiding.

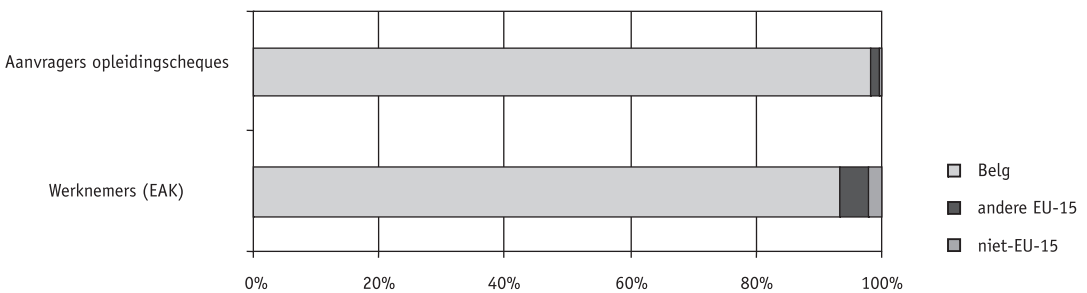
Annick Van Woensel
Steunpunt WAV

Noot

1. Bij de indeling naar leeftijd werd geen onder- of bovengrens gehanteerd.

Figuur 4.

Aanvragers van opleidingscheques en totaal aantal werknemers in de publieke en private sector naar nationaliteit (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2004)

Bron: VDAB, NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)